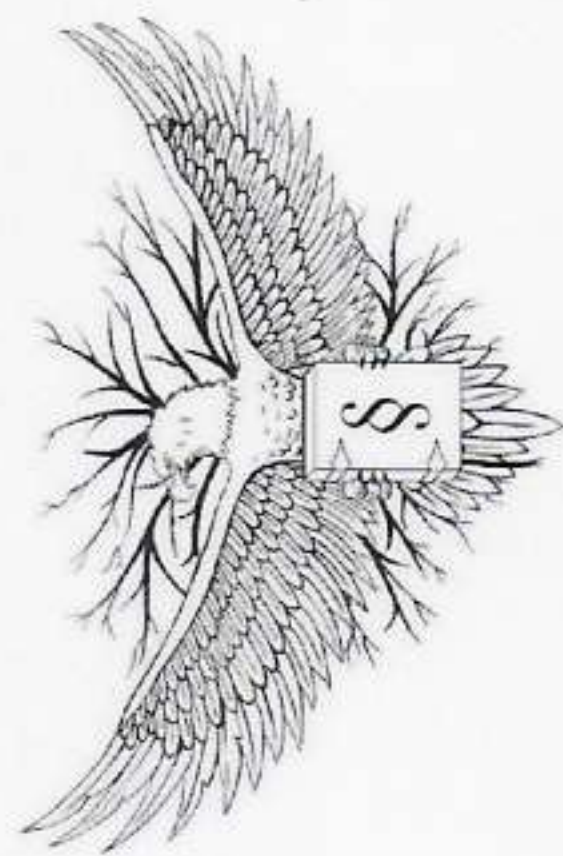

Debreceni Egyetem
Állam- és
Jogtudományi Kar
Praetor Szakkollégium

TUDOMÁNYOS DIÁKEST TANULMÁNYKÖTET VI.

DE Praetor Szakkollégium
Debrecen, 2019

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Praetor Szakkollégium

Tudományos Diákest
Tanulmánykötet VI.

Debrecen
2019

Főszerkesztő: Dr. Szűcs Lászlóné Dr. Siska Katalin

Lektorálta: Dr. Fézer Tamás

Szerkesztette: Talabos Dávidné Dr. Lukács Nikolett

Összeállította: Papp László J.

ISSN 2630-8738

© A szerzők, 2019

© DE-ÁJK Praetor Szakkollégium, 2019

© Debreceni Egyetem, 2019

Kiadja a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Technikai szerkesztő: Papp László J.

Fedélterv: Papp László J.

Cím betűtípus: Copyright © 2012, Natanael Gama, Font Name 'Cinzel'

Cím betűtípus: Copyright © 2010, Santiago Orozco, Font Name 'Josefin'

Nyomdai előállítás: Digital Sapiens Nyomdaipari és Szolgáltató Kft.

E-mail: info@digitallsapiens.hu

Felelős vezető: Varga Tibor

Minden jog fenntartva!

Printed in Hungary

Tartalomjegyzék

Abrók Kamilla: Az egyenlő bánásmód elvének szabályozása a magyar jogban	11
Abrók Kamilla – Bak Adrienn: Az Alkotmánybíróság hatáskörének korlátozása a közpénzügyi tárgyú törvények kapcsán	26
Balogh László: Alternatív vitarendezési módok jellemzői és alkalmazási lehetőségeik a munkajogban	34
Bodnár Beáta: Az állatok, mint jogalanyok – Rendelkezhetnek-e az állatok jogokkal?	47
Gál Krisztián: Az atipikus munkaviszonyok rövid áttekintése megjelenésüktől a hatályos magyar szabályozásukig	61
Gál Krisztián – Németh János – Poór Péter: Füzér és Balatongyörök község önkormányzati költségvetésének összehasonlító elemzése a helyi önkormányzatok bevételeinek tükrében	75
Joó László Ádám: A munkavállaló kárfelelősségének szabályozása az első és a második Munka Törvénykönyvében	95
Kiss Judit: A polgári jogi és a munkajogi kárfelelősség viszonya – tekintettel az ellenőrzési kör fogalmának bíróságok által történő meghatározására	112
Kovács Petra Réka: A szexuális abúzus következményei és a védelem szintjei	127
Sallai Balázs: Művelődéshez való jog = oktatáshoz való jog? Adalékok az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogához	138
Simon Alexa: A büntetőigény érvényesítésének kérdése, avagy a vádfunkció szeparációs nehézségei	152
Szabó László Máté: A nemzetközi választottbíráskodás története	164
Szabó Mercédesz Ibolya: A munkajog alapelvei és az általános elvárhatóság viszonya	174
Szentmiklósi Bernadett: A mérgezett fa gyümölcse elv eredete és megjelenése Magyarországon	186

<http://www.parlament.hu/irom41/00503/adatok/fejezetek/09.pdf> (megtekintve: 2018. 11. 17.)

<http://nepesseg.com/borsod-abauj-zemplen-fuzer> (megtekintve: 2019. 07. 23.)

<https://www.fuzer.hu/> (megtekintve: 2019. 07. 23.)

<http://nepesseg.com/zala/balatongyorok> (megtekintve: 2019. 07. 23.)

<https://balatongyorok.lhu/programok#allando> (megtekintve: 2019. 07. 23.)

Kulcsszavak: *employee, liability for damages, Labour Code, history of labour law*

Bevezetés

A munkavégzésre vonatkozó szabályok az ókortól kezdve jelen vannak a társadalmak normái között. Elég csak a Tízparancsolatra vagy a római jogi szabályozásra gondolni vagy későbbi példaként az úrbéri pátenst. A tulajdon kezdetleges formáinak megjelenése óta a mások által abban bekövetkezett értékcsökkenést valamilyen módon szankcionálták, hogy védelmet nyújtson az egyén vagy a közösség javait veszélyeztető magatartásokkal szemben, s egyben az életben maradáért, az életszínvonal fenntartását biztosító eszközöket, erőforrásokat óvják.

A szervezett munkavégzés megjelenése óta időről időre felmerül a kérdés, hogy a munkavállaló által a munkaviszonnyal összefüggésben okozott kárt meg kell-e téríteni, és ha igen, milyen mértékben és milyen feltételek fennállása esetén. E tekintetben kiindulhatunk a mindenkori polgári jogi (magánjogi) kártérítési szabályokból, de mindenképpen szükséges egy más típusú kárfelelősségi rendszert alkotni a munkaviszony sajátosságainak megfelelően. (Habár a munkajogi kártérítés a polgári jogi kártérítés alapulvételével alakult ki, inkább mellérendeltség mutatkozik közöttük, és csak történeti értelemben beszélhetünk a polgári jog „anyajogiságáról”.¹) Ezek a sajátosságok több formában jelentkeznek: egyrészt a munkáltató és a munkavállaló közötti alá-fölérendeltségi viszony, másrészt az elsődlegesen munkáltató hasznára, az ő érdekében történő munkavégzés, harmadrészt a szabályszegés tudati oldalán meglévő szándék és az okozott kár közötti összefüggés, a teljesség igénye nélkül.

Az első magyar munkajogi kódexben, az 1951. évi 7. törvényerejű rendeletben még csak néhány bekezdés rendelkezett a munkavállaló kárfelelősségéről, ami a végrehajtási rendelet által lett részletesen kifejtve. Ettől kezdve egészen az 1992-es Munka Törvénykönyvéig „anyagi felelősséggként” szerepelt a munkajogi terminológiában, ezért a következőkben ezzel a kifejezéssel is gyakran találkozunk.

¹ EÖRSI Gyula, *Elhárítási problémák az anyagi felelősség körében*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1962. 26-33.

A dolgozatomban az első két magyar munkajogi kódex munkavállalói kárfelelősségére vonatkozó szabályanyagát fogom áttekinteni, elsősorban a mindenkori jogforrásokra támaszkodva, de a jogtudomány művelőinek nézeteit is ismertetem a korabeli szakirodalom segítségével. E helyen terjedelmi okokból nem vizsgálom a termelőszövetkezetek nagy létszámú tagságának kárfelelősségét.

1. Munkajog a „felszabadulás” után

1945 előtt a munkajog Magyarországon nem számított külön jogágnak, mint ahogyan a többi kapitalista gazdasági berendezkedésű országban sem. Főként az ipartörvények, a cselédekre vonatkozó törvény és egyes bérmegállapító rendeletek szabályozták a jogterületet.² Ezzel szemben Szovjet-Oroszországban 1918 óta törvénykönyv szabályozta a munkaviszonyokat.

1945-ben a Vörös Hadsereg megszállta Magyarországot, aminek következtében elkezdődött és 1949-re befejeződött a kommunista hatalomátvétel. Ennek mérföldköve volt az 1949. évi XX. törvény, a Magyar Népköztársaság Alkotmányának hatályba lépése, ami megvetette az alapját a széleskörű munkajogi jogalkotásnak. (1945-től főleg rendeletek és kötelezően megkötendő kollektív szerződések útján kezdték megreformálni a munkajogot. 1948-ra pedig a legtöbb vállalat állami tulajdonba került.)³ A jogszabály deklarálta, hogy „A Magyar Népköztársaság a munkások és dolgozó parasztok állama.”⁴ Habár egy szűk moszkvai hatalmi elit érdekeit szolgálta a keleti blokkban, így Magyarországon is a kommunista diktatúra kiépítése és fenntartása, a „proletár uralom” eszméje megkövetelte, hogy a munkajog hazánkban is önálló jogággá váljon, és a számos rendeleten⁵ felül egy egységes, törvényi szintű jogszabály is születessen.⁶

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa megalkotta az 1951. évi 7. törvényerejű rendeletet a Munka Törvénykönyvről, amely a kihirdetésének másnapján, 1951. február 1-jén hatályba lépett. A szocialista munkajog már a jogszabály megalkotása előtt konzisztenssé vált, csak

² Az 1945 előtti szabályozásra vonatkozóan lásd bővebben: KUN Attila, *A magyar munkajog kezdetei és helyzete 1945 és 1949 között*, Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum, Tomus IV., Fasciculus 11., Szeged, 2004, 349-389.

³ DR. CSANÁDI György, *Munkajog*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1972, 29-30.

⁴ 1949. évi XX. törvény 2. § (1)

⁵ Az Alkotmány hatályba lépése után, de az első Mt. hatályba lépése előtt is számos munkajogi tárgyú rendelet keletkezett, amelyek a munkafegyelmről, a sztahanovista mozgalomról vagy a mezőgazdasági munkák szervezéséről szóltak. Lásd bővebben: WELTNER Andor, *Munkajogunk fejlődése az Alkotmány életbelépése után*, Jogtudományi Közlöny, VI. évf., 1. szám, 37-42.

⁶ A szovjet munkajog hatásának kiemelkedő voltáról lásd bővebben: DR. KRÉMER Miklós, *A munkafegyelmről*, Jogtudományi Közlöny, V. évf., 1-2. szám, 13-19.

egységes szerkezetben kellett foglalni.⁷ A jogszabály preambuluma szerint: „A munkaviszonynak a szocializmus építését szolgáló szabályait foglalja össze a Munka Törvénykönyve”, továbbá „a munka a kényszerből mindinkább becsület és dicsőség dolgává válik”.⁸ (Ez utóbbi szinte szó szerinti idézése Sztálin gondolatainak.)⁹ Amellett, hogy az első Mt. részletesen szabályozta a fegyelmi felelősséget, ami a szocialista munkafegyelmet volt hivatott védeni, megjelent a munkavállaló anyagi felelősségének szabályozása is.¹⁰ Erre különösen azért volt szükség, mert az általános nyersanyaghiány következtében szigorú szabályozással kellett elkerülni a termékekben és a termelő eszközökben bekövetkező értécsökkenést, másrészt a köztulajdon (állami, szövetkezeti tulajdon) védelmét a kommunista állam – ideológiájából fakadóan – elsőrendűnek tartotta. Az Alkotmány ennek megfelelően tartalmazta a következő rendelkezést: „A Magyar Népköztársaság polgárainak alapvető kötelessége: a nép vagyonának megvédelme, a társadalmi tulajdon megszilárdítása, a Magyar Népköztársaság gazdasági erejének fokozása, a dolgozók életszínvonalának emelése, műveltségük gyarapítása és a népi demokrácia rendjének megerősítése.”¹¹

Az anyagi felelősségről szóló szabályokat a törvényerejű rendelet 121-123. §-ai tartalmazták. Ezek alapján a dolgozó a vállalatnak okozott kárért anyagi felelősséggel tartozott. Ennek összegét a Minisztertanács rendelettel¹² állapította meg: a kártérítés címén egy hónapban kirótt összeg többszöri károkozás esetében sem haladhatta meg a dolgozó egy havi alapbérének 15 százalékát. Szándékos károkozás esetén a dolgozót a teljes kár megtérítésére lehetett kötelezni.

„A károkozás szándékosságával kapcsolatban elsősorban a szándékosság fogalmát kell tisztázni. Nem vitásan szándékos a károkozás, ha a dolgozó szándéka arra irányul, hogy a cselekményével kárt okozzon, így például ellopja a raktárból az árut vagy összetöri a gépet azért, hogy azt elpusztítsa. Vitás lehet azonban az az eset, amikor a dolgozó cselekménye szándékos volt, anélkül azonban, hogy károkozási szándéka is lett volna. Így pl. a gépkocsivezető szeszest italt iszik, emiatt a gépkocsit nekivezeti egy fának és az összetörik. A kérdés tehát az, hogy a szándékos károkozás fennfőrgásához elég-e csupán a cselekmény

⁷ PRUGBERGER Tamás – NÁDAS György, *A MUNKAJOGI SZABÁLYOZÁS ALAKULÁSÁNAK FŐBB CSOMÓPONTJAI A SZOCIÁLIS PIACGAZDASÁG NYUGAT-EURÓPAI ÉS A REÁLSZOCIÁLISTA GAZDASÁG KELET-EURÓPAI RENDSZERÉBEN*, Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, XXXII. kötet, Miskolc, 2014, 454.

⁸ 1951. évi 7. tvr. Preambulum.

⁹ ALEXANDROV, N. G. – MOSKALENKO, G. K., *A szovjet munkajog*, Athenaeum Könyvkiadó N. V., Budapest, 1950, 9.

¹⁰ 1951. évi 7. tvr. 121-123. §.

¹¹ 1949. évi XX. törvény 59. §.

¹² 31/1951. (I. 31.) M. T. számú rendelet 83-84. §.

szándékossága vagy pedig szükséges az is, hogy a dolgozó szándékossága kifejezetten károkozásra irányuljon. A vétkesség fogalmával kapcsolatban már szó volt arról, hogy ennek foka az embernek saját magatartásához való viszonyától függ. Ezt a viszonyt egyrészt értelmi mozzanat határozza meg — látta, illetőleg láthatta-e az adott feltételek mellett a cselekményének a következményeit —, másrészt pedig akarati momentum is, vagyis akarta-e vagy sem azok bekövetkezését, vagy azokkal szemben különböző volt. Az embernek saját magatartásához való viszonya a következőképpen alakulhat: a) előre látja magatartása lehetséges következményeit és akarja e következményeket, vagy ezekkel szemben különböző álláspontot tanúsít, b) előre látja magatartása lehetséges következményeit, ezeket nem akarja és könnyelműen (azaz kellő ok nélkül) arra számít, hogy ezeket elhárítja, c) nem látja előre magatartása következményeit, de az eset körülményeihez képest ezeket előre kellett látnia, d) előre nem látja magatartása következményeit és azokat az eset körülményeihez képest nem is kellett előre látnia. Az a) alatti esetben a dolgozó szándékosan cselekszik. A c) pont alatti esetben gondatlanul jár el, míg a d) alatti esetben vétkesség nem terheli. A b) pontban foglalt eset már vitára ad alkalmat. A polgári jogi szerzők ezt az esetet gondatlanságnak minősítik.¹³

Bár a szovjet munkajog nagy hatást gyakorolt a hazaira, a fokozott anyagi felelősség, amely alapján a kár ötszörösének a megtérítésére is lehetett kötelezni a dolgozót a megőrzésre átdott tárgyak eltulajdonítása, szándékos megrongálása vagy megsemmisítése esetén, nem lett implementálva.¹⁴

Árvay Nándor nem ért egyet Nagy Lászlónak azzal a felfogásával, hogy olyan esetben, amikor harmadik személy a károsult és a kártérítést a munkaadó fizette ki, a dolgozóval szemben támasztott megtérítési követelésével szemben a felelősség a munkajog szabályai szerint nyerjen elbírálást. Ilyen esetben ugyanis a károsult harmadik személy által elszenvedett kárát a munkaadó a polgári jog általános szabályai szerint fizette ki, ennek következményeként a dolgozóval szemben támasztott regressz igényét is a polgári jog általános szabályai szerint kell elbírálni. Az így keletkezett követelést ugyanis nem lehet közvetlenül a munkaviszonyból származó olyan kárkövetelésnek tekinteni, amelynél esetleg a munkajognak a korlátozott anyagi felelősségre vonatkozó szabályai legyenek alkalmazhatók. Ennek megvilágítására szolgál az az eset, amikor két autó összeütközik és mind a kettő sérülést szenved. A gépkocsivezető vétkessége folytán munkaadójával, mint üzembentartóval együtt felel a másik gépkocsiban bekövetkezett kárért, a megtérítési kötelezettségre nézve az általános polgári jog

¹³ NAGY László, *A dolgozók anyagi felelőssége*, Jogtudományi Közlöny, VIII. évf., 10-11. szám, 492.

¹⁴ BENKŐ Gyula, *A kártérítési jog elvi kérdései*, Jogtudományi Közlöny, X. évf., 4. szám, 243., ALEXANDROV, N. G. — MOSKALENKO, G. K., i.m. 275.

szabályai az irányadók, míg a saját gépkocsin keletkezett kárért a dolgozó a munkajog szabályai szerint tartozik az üzembentartó vállalattal szemben anyagi felelősséggel. A regressz igényrel kapcsolatos álláspont helyes értelmezése céljából rá kell azonban mutatnunk arra, hogy ilyen esetben a munkajogi szabályok kizárása nem eredményezheti a dolgozó sérelmét, mert a bíróság minden körülményt, ezek között különösképpen a vállalat rendes üzletmenetével járó kockázatot is mérlegelve határoz és a dolgozóval szemben támasztott keresetet részben vagy egészben el is utasíthatja.¹⁵

A leltár vagy jegyzék szerinti átadással kapcsolatban egyrészt meg kellett szervezni az átadással összefüggő feladatokat, másrészt meg kellett állapítani a vagyontárgy átadásának a szabályait. Az átadási kartonon fel kellett tüntetni a dolgozó nevét, azonossági számát, lakóhelyét, munkakörét; meg kellett nevezni az átdott vagyontárgyat, annak gyártási számát és egyéb megjelöléseit, ismertető jeleit, fel kellett tüntetni a kiadott vagyontárgy értékét, gyártási idejét, felhasználási fokát, a kiadás, illetve felvételezés időpontját, a lejárati időpontját kihordási idő esetén; rá kellett vezetni az egyéb megjegyzéseket (felújított vagyontárgy, kissé kopott, megrongálódott), egyszóval mindazokat a tényeket, tulajdonságokat rögzíteni kell, amelyek a visszaadási kötelezettség és a felelősség szempontjából jelentőséggel bírnak. Az átadást bizonyító kartont annak kitöltése után alá kellett íratni a dolgozóval. Ilyen formán az átdó leltár, jegyzék jogi természetét tekintve egy szerződéshez hasonló felelősségvállaló nyilatkozatnak volt felfogható.¹⁶

Az okozott kár nagyságát és a kártérítés összegét a dolgozóval a kár felfedezésétől számított harminc napon belül írásban kellett közölni. Ha a dolgozó kártérítési kötelezettségének megállapítását vagy a kártérítés összegét sérelmesnek találta, panaszával az egyeztető bizottsághoz fordulhatott. A vállalat a kártérítés összegét mind a dolgozó keresetéből, mind pedig esetleges egyéb járandóságából levonhatta. Ha a dolgozó az egyeztető bizottsághoz fordult, a kártérítést csak az egyeztető bizottság jogerős döntése után volt szabad levonni. A rendelet 84. §-a értelmében az Mt. 121-123. §-át a nem állami vállalattal munkaviszonyban álló dolgozóra nem lehetett alkalmazni. Ezek munkáltatói a dolgozók által okozott károk megtérítését a kártérítésre vonatkozó általános szabályok szerint követelhették.

Habár a dolgozók anyagi felelősségét részletesen szabályozta a törvény, a munkáltató által a munkavállalónak okozott kár megtérítésére vonatkozó szabályt nem foglalt magában. Ez a

¹⁵ ÁRVAY Nándor, *A dolgozók anyagi felelősségével összefüggő kérdések*, Jogtudományi Közlöny, IX. évf., 1-2. szám, 41.

¹⁶ TÓTH Imre, *A dolgozó anyagi felelőssége az állandó megőrzésre vagy kizárólagos használatra átvett vagyontárgyakért*, Jogtudományi Közlöny, XVIII. évf., 6. szám, 449-450.

féloldalas szabályozás a munkaviszony jogellenes megszüntetésének következményeiben is tetten érhető.¹⁷

2. Az első módosítás

1953-ban a keleti blokkban Sztálin halálát követő enyhülés Nagy Imre miniszterelnökségét hozta magával Magyarországon, aki az „emberarcú szocializmus” megteremtése mellett állt ki. Nemcsak az erőltetett kollektivizálás szűnt meg, hanem a politikai foglyok nagy része is hazatérhetett, és a nép nagyobb lélegzetet vehetett a Rákosi-uralom mázsás terheitől megszabadítva.

Az enyhülés a munkajogot is érintette, aminek következtében az Elnöki Tanács megalkotta az 1953. évi 25. törvényerejű rendeletet a Munka Törvénykönyvének módosításáról.¹⁸ Ehhez járult a Munka Törvénykönyvének végrehajtásáról szóló 53/1953. (XI. 28.) M. T. számú minisztertanácsi rendelet, amely a korábbihoz képest számos új részletszabályt tartalmazott.¹⁹

A számos területet átfogó módosítás többek között az anyagi felelősség terén is gyökeres változásokat hozott. Az 1951-es szabályozáshoz képest a dolgozó a vállalatnak már csak a vétkesen okozott kárért tartozott anyagi felelősséggel. Abban a kérdésben, hogy a közvetetten okozott kárt a dolgozó a munkajog vagy a polgári jog alapján volt köteles megtéríteni, Román László másképpen foglalt állást, mint Árvay Nándor a fentiekben. Előbbi szerző ugyanis Nagy Lászlóval ért egyet, és úgy véli, hogy Árvay különbségtétele felesleges, mivel a közvetlen és a közvetett károkozás is a munkakötelezettség teljesítése során történik.²⁰

A károkozásért való felelősséget és a kártérítés mértékét a vállalat igazgatója állapította meg. Addig példátlan jogorvoslati lehetőséget biztosított a jogszabály az egyeztető bizottság határozatával szemben: a kézhezvételtől számított nyolc napon belül mind a dolgozó, mind a vállalat igazgatója keresettel fordulhatott a járásbíróshoz, és kérhette a határozat hatályon kívül helyezését. Ha a vállalat igazgatója a kártérítési kötelezettség megállapítását és a kártérítés összegét a kár felfedezésétől számított harminc napon belül írásban nem közölte, a kártérítési igény már csak a járásbíróság előtt volt érvényesíthető. A jogszabály-módosítás után

¹⁷ DR. NÁDAS György, *Az 1951. évi Munka Törvénykönyve. Az első munkajogi kódex Magyarországon*, In: *Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium*, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 2./2., Bíbor Kiadó, Miskolc, 2002. 93-94.

¹⁸ 1953. évi 25. tvr. 58-60. §.

¹⁹ 53/1953. (XI. 28.) M. T. számú rendelet 191-195. §.

²⁰ ROMÁN László, *A vállalatnak okozott kár - és megtérítése*, Jogtudományi Közlöny, X. évf., 8. szám, 489-491.

a kártérítés összegének levonását legkorábban az értesítést követő bérfizetési napon lehetett megkezdni. Ha a dolgozó a vállalat igazgatójának döntése ellen panasszal élt, a kártérítési összeget levonni továbbra is csak az egyeztető bizottság jogerős döntése után lehetett. Az a körülmény, hogy az egyeztető bizottság határozata ellen a dolgozó vagy a vállalat igazgatója keresettel fordult a járásbíróshoz, az egyeztető bizottság által megállapított kár összegének a levonását nem gátolta. A bíróság azonban, amennyiben indokoltnak látta, elrendelhetette a kártérítés levonásának felfüggesztését, és a kártérítés összegét meg is változtathatta. Ha a károkozás miatt a dolgozó ellen fegyelmi eljárás is indult és a dolgozó kártérítési kötelezettsége ennek eredményétől függött, a kártérítés kiszabása elleni panasz elbírálását a fegyelmi eljárás befejezéséig fel kellett függeszteni. A magánmunkáltatónál munkaviszonyban álló munkavállalókat csak a bíróság kötelezhette az általuk okozott károk megtérítésére.

Ha számolási hiba miatt, vagy egyéb okból a dolgozó részére tévesen fizettek ki munkabért, a visszafizetésre való kötelezésről a dolgozót a kifizetéstől számított harminc napon belül írásban értesíteni kellett. Ha a vállalat a harminc napos határidőt elmulasztotta, a dolgozó az összeg visszafizetésére csak abban az esetben volt kötelezhető, ha a kifizetés helytelenségéről tudomással bírt (rosszhiszemű volt), vagy a téves kifizetést maga idézte elő. Ebben az esetben a dolgozó csak egyeztető bizottsági eljárás útján kötelezhető visszafizetésre. A bizottság határozata ellen keresettel lehetett fordulni a járásbíróshoz.

Az anyagi felelősségnek a szocialista munkajogban betöltött szerepét egy korabeli egyetemi tankönyv ekképp határozta meg: védi a társadalmi és személyi tulajdont, a kapitalista szabályozástól eltérően előtérbe helyezi a „nevelés” (speciális és generális prevenció) követelményét, és korlátozza a levonás lehetőségét.²¹

3. Úton egy újabb törvénykönyvhöz

Az 1964. évi 29. törvényerejű rendelet²² jelentősen módosította az Mt-t a Kádár-korszak kívánalmainak megfelelően: a jogalkotás itt is igyekezett eltávolodni a totális diktatúra munkajogi jogszabályitól például azzal, hogy több kimentési lehetőséget is biztosított a munkavállaló kártérítési kötelezettsége alól. A kártérítés funkciói – reparatív, megelőző, preventív – közül az utóbbi látszott kiemelkedni, így a mérték tekintetében főszabályként jelentkezett a korlátozottság, ami a dolgozók érdekeit közvetlenül, a társadalomét pedig

²¹ WELTNER Andor, *A magyar munkajog*, Tankönyvkiadó, Budapest, 1955. 389-390.

²² 1964. évi 29. tvr. 7. §.

közvetve szolgálta.²³ A jogszabály-módosítás fontos mérföldkő volt a következő Mt. megalkotásához vezető úton, mintegy félúton (ha nem is időben, de a jogág fejlődésében) elhelyezkedve.

Újdonságként a jogalkotó a gondatlan károkozás megtérítése arányának megállapítását a Minisztertanács hatáskörébe sorolta.²⁴ Szintén a Minisztertanács által meghatározott feltételek mellett a kártérítés összege az előírt mértéknél alacsonyabb összegben is megállapítható volt. Ha a kárt többben együttesen okozták, a károkozásban résztvevők vétkességük arányában feleltek. A kár egyetemleges megtérítésére is kötelezhetők voltak, ha azt anyagi haszonszerzés céljából szándékosan okozták.

A dolgozót teljes anyagi felelősség terhelte a visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel átvett olyan dolgokban bekövetkezett hiányért, amelyeket állandóan őrizetben tartott, kizárólagosan használt vagy kezelt (megőrzési felelősség). Mentessült a felelősség alól, ha a hiányt elháríthatatlan külső ok idézte elő. A Minisztertanács a teljes felelősséget több személy részére átadott dologban bekövetkezett hiány esetére is kiterjeszthette, illetőleg a felelősség mértékét korlátozhatta. Mentessült a dolgozó a felelősség alól, amennyiben a kár létrejöttében a vállalat közrehatott. Nem kellett megtérítenie a kárnak azt a részét, amely abból állt elő, hogy a vállalat a kár csökkenése és a további károsodás megelőzése érdekében elvárható intézkedéseket elmulasztotta.

A dolgozó a gondatlanul okozott kárért – két kivételtől eltekintve – havi alapbérének tizenöt százaléka erejéig felelt. A dolgozó havi átlagkeresetének ötven százaléka erejéig felelt, ha a kár a foglalkozási szabályok, valamint a gyártásra, a műszaki átvételre vonatkozó előírások súlyos megsértésének eredménye volt, vagy ha a károkozást megelőző harminc napon belül már több ízben okozott kárt. Hat heti átlagkeresete erejéig felelt a vezetőállású, valamint a miniszter által a szakszervezettel egyetértésben meghatározott felelős beosztású dolgozó, ha a kárt munkakörének ellátásával kapcsolatban – különösen az ellenőrzés elhanyagolásával – vagy a kártérítési felelősség érvényesítésének elmulasztásával okozta.

A dolgozó egy évi átlagkeresete erejéig felelt, ha a kárt gondatlan bűncselekménnyel okozta. A dolgozó anyagi felelőssége szempontjából gondatlan bűncselekménnyel okozott a kár akkor is, ha a bíróság vele szemben a tárgyaláson figyelmeztetést alkalmazott, a szabálysértési hatóság vele szemben marasztaló határozatot hozott, a bíróság, a szabálysértési hatóság, az ügyész vagy az utóbbi jóváhagyásával a nyomozó hatóság kisebb súlyú büntett,

²³ DR. PÁRKÁNYI István – DR. RAPPAY György – DR. WIEBER Imre, *Gyakorlati jogi tudnivalók földművelésszervezeti szervek dolgozói részére*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1963. 108-109.
²⁴ 33/1964. (XII. 18.) számú kormányrendelet 13. §.

illetőleg szabálysértés miatt az ügyet társadalmi bírósági vagy fegyelmi eljárásra utalta és ennek során marasztaló határozatot hoztak. A kártérítést alacsonyabb összegben akkor lehetett megállapítani, ha ezt az eset összes körülményei kellően indokolták, és az a társadalmi tulajdon megővására való nevelés érdekében helyesnek látszott.

A kártérítés összegének alacsonyabb mértékben történő megállapításához az eset összes körülményeinek vizsgálatánál különösen a károkozó magatartás társadalmi veszélyességét, a vétkesség fokát, a vállalat munkafegyelmének általános helyzetét, az okozott kár nagyságát, valamint a dolgozó körülményeiben az átlagostól eltérő tényezőket – így elsősorban a munkához való viszonyát, személyi és családi körülményeit – kellett figyelembe venni. Abban a kérdésben, hogy a dolgozóra a kár térítés túlzott terhet rótt-e, rendszerint csak a dolgozó anyagi helyzetének gondos felderítése után lehetett dönteni. A tapasztalat azt mutatta, hogy a gyakorlat e téren nem volt kielégítő, így például igen gyakran a dolgozó jövedelmeként csak az alapbérét tüntették fel.

A károkozó dolgozó anyagi helyzetének figyelembevételével kapcsolatban Nagy László felhívja a figyelmet arra, hogy itt nem arról – a polgári jogból ismert – gyakorlatról van szó, amely a kártérítés esetleges méltányosságból történő csökkentésénél abból indul ki, hogy a gazdaságilag sokkal erősebb károsult jobban elbírná a károkozó cselekmény folytán előállt veszteséget, mint a károkozó. Ezekben az esetekben a bíróságnak csakis a felelősségre vont anyagi helyzetét kell figyelembe vennie és nem mindkét oldalét.²⁵ Mérséklésnek általában nem volt helye, ha a károkozásból a dolgozó vagyoni előnyhöz jutott vagy a károkozás egyébként szándékosan történt. A dolgozót a kár megtérítésére a kár felfedezésétől számított harminc napon belül indokolt határozatban a vállalat kötelezte. E határidőn belül a vállalat kötelezte a dolgozót kártérítésre akkor is, ha munkaviszonya közben megszűnt. E rendelkezések alól a munkaügyi miniszter a Szakszervezetek Országos Tanácsával egyetértésben kivételeket állapíthatott meg.

Harminc nap elteltével, a vállalat a kártérítés megállapítását a munkaügyi viták elintézésére vonatkozó szabályok szerint kérhette. Magánmunkáltató minden esetben csak a munkaügyi vitát intéző szervnél kérhette dolgozója kártérítési kötelezettségének megállapítását. A kártérítést megállapító határozat ellen benyújtott panasznak halasztó hatálya volt. A vállalat a kártérítésnek a dolgozó munkabéréből való levonását a kártérítési határozat jogerőre emelkedése utáni első bérfizetés alkalmával kezdhette meg. A vállalat a dolgozó kérelmére a kár megtérítésének részleteiben történő megfizetését is

²⁵ NAGY László, *A kártérítés csökkentése a dolgozók anyagi felelőssége esetén*, Jogtudományi Közlöny, XIX. évf., 10. szám, 532-533.

engedélyezhette, ha azt a dolgozó személyi körülményei kellően indokolták. Egyetemleges kötelezésnek volt helye, ha a külön-külön történő marasztalás az okozott kár megtérülését veszélyeztette vagy aránytalanul késleltette volna. Egyetemleges kötelezést a vállalat csak a munkaügyi vitát elbíráló szervnél kezdeményezhetett.

A dolgozót a Mt. 123. §-ában meghatározott felelősség akkor terhelte, ha a dolgot (szerszám, termék, áru, anyag, üzemanyag stb.) jegyzék vagy elismervény alapján vette át. Enélkül is terhelte a felelősség az általuk kezelt pénz, értékpapír és egyéb értéktárgyak tekintetében a pénztárosokat, pénzkézelőket vagy értékkézelőket, valamint az ezekkel azonos jellegű munkakörű dolgozókat. Ez utóbbiak körét a miniszter a szakszervezettel egyetértésben határozta meg. Nem kellett megtéríteni a hiánynak azt a részét, amely a vállalat magatartására volt visszavezethető. A hiányzó dolog értékét a fogyasztói ár alapulvételével kellett megállapítani, ha azonban a dolognak fogyasztói ára nem volt, a beszerzési érték jött figyelembe. Abban az esetben, ha több dolgozónak együttesen adtak át dolgokat megőrzésre, munkabérük arányában feleltek és a kár megtérítésére a 192. § szabályai szerint egyetemlegesen voltak kötelezhetők. A raktárak és a kereskedelmi egységek dolgozóinak a leltárhiányért fennálló anyagi felelősségét külön jogszabályok rendezték.

4. 1967. évi II. törvény – a második Munka Törvénykönyve

Tovább haladva az időben, alig három évvel az 1951. évi 7. törvényerejű rendelet jelentős módosítása után az állam szükségességnek látta egy koherens munkajogi jogszabály megalkotását, immár az Országgyűlés által a '60-as évek második felében kibontakozó új gazdasági mechanizmus reformjainak részeként.²⁶ Megmaradva a társadalmi tulajdon primátusa mellett, nagyobb teret engedett az egyének jóléte önmaguk általi növelésének, és a hangsúly ekképpen eltolódása hatással kellett, hogy legyen a munkavállaló kárfelelősségének szabályozására is. A részletszabályokat ez esetben is a végrehajtási rendelet²⁷ tartalmazta, így ennek rendelkezéseivel együtt ismertetem a törvény 57-61. §-ait.²⁸

A dolgozó a munkaviszonyából eredő kötelezettségének vétkes megsértésével okozott kárért anyagi felelősséggel tartozott. Gondatlan károkozás esetén a kártérítés a dolgozó havi átlagkeresetének tizenöt százalékát nem haladhatta meg. A Minisztertanács a károkozás,

²⁶ MÁTÉ Tímea, *A munkajog történeti kérdései*. Szakdolgozat. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2014. 10.

²⁷ 34/1967. (X. 8.) számú kormányrendelet 95-98. §.

²⁸ 1967. évi II. törvény 57-61. §.

illetőleg a károkozó körülményeire, így különösen a vétkesség fokára, a károkozás jellegére, gyakoriságára, a károkozás társadalmi veszélyességére, valamint a dolgozó beosztására tekintettel a kártérítés mértékét magasabb összegben is megállapíthatta. Gondatlan károkozás esetében a kártérítés összege a dolgozó havi átlagkeresetének tizenöt százalékát a következő esetekben haladhatta meg: a dolgozó havi átlagkeresetének ötven százalékával felelt, ha a kár a foglalkozási szabályok, valamint a gyártásra, árukezelésre vagy minőségi átvételre vonatkozó előírások súlyos megsértésének következménye volt. A kollektív szerződés ilyen mértékű felelősséget írhatott elő a harminc napon belüli harmadik vagy további gondatlan károkozás esetére. Az esetekben az esetekben érvényesíthető kártérítés összege azonban egy naptári éven belül nem haladhatta meg a dolgozó évi átlagkeresete egynegyedét. Másfél havi átlagkeresetével felelt a kollektív szerződésben meghatározott felelős beosztású dolgozó, ha a kárt termelési, gazdálkodási vagy ellenőrzési feladatai ellátása körében okozta. A dolgozó a gondatlan bűncselekménnyel okozott kárért három havi, ha pedig a büntetőbíróóság szabadságvesztés-büntetésre ítélte, egyévi átlagkeresetével felelt. A pénztárat pénztári számfőjtője és ellenőre a teljes kárért felelt a számfőjtés körében előidézett vagy az ezzel összefüggő ellenőrzés elmulasztásával vagy hiányos teljesítésével okozott kárért. A három havi munkabér erejéig terjedő felelősség alkalmazása szempontjából gondatlan bűncselekménnyel okozott a kár akkor is, ha bíróság a dolgozóval szemben a tárgyaláson figyelmeztetést alkalmazott; a szabálysértési hatóság a dolgozót marasztaló határozatot hozott; a bíróság, a szabálysértési hatóság, az ügyész, vagy az utóbbi jóváhagyásával a nyomozó hatóság kisebb súlyú büntetést, illetőleg szabálysértés miatt az ügyet társadalmi bírósági vagy fegyelmi eljárásra utalta és ennek során a dolgozó vétkességét a cselekmény elkövetésében megállapították, valamint ha vele szemben fegyelmi eljárás mellőzésével szabtak ki büntetést. Ha a társadalmi bírósági vagy fegyelmi eljárást a dolgozó munkaviszonyának megszűnése miatt nem lehetett lefolytatni, illetőleg emiatt fegyelmi eljárás mellőzésével büntetés kiszabására nem kerülhetett sor, a munkaügyi vitát intéző szerv döntötte el, hogy a kár a felelősség mértéke szempontjából gondatlan bűncselekménnyel okozottnak volt-e minősíthető. Ugyanez a szabály volt irányadó akkor is, ha a büntetőeljárást valamely gátló ok miatt lefolytatni nem lehetett.

Szándékos károkozás esetén a dolgozó a teljes kárt volt köteles megtéríteni. A dolgozó vétkességére tekintet nélkül teljes anyagi felelősséggel tartozott a visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel átvett olyan dolgokban bekövetkezett hiányért, amelyeket állandóan őrizetében tartott, kizárólagosan használt vagy kezelt. Mentessült a felelősség alól, ha a hiányt elháríthatatlan külső ok idézte elő. A Minisztertanács a teljes felelősséget - különösen több személy részére átadott dolgokban bekövetkezett hiány esetén - az átvett dolog

kezelésének, megőrzésének különös körülményeire tekintettel korlátozhatta. A dolgozót a felelősség akkor terhelte, ha a dolgot (szerszám, termék, áru, anyag, üzemanyag stb.) jegyzék vagy elismervény alapján vette át. Enélkül is terhelte a felelősség az általa kezelt pénz, értékpapír és egyéb értéktárgy tekintetében a pénztárost, a pénzügykezelőt vagy értékkiszorítót. Ha a megőrzésre átadott dolgok megrongálódása folytán keletkezett a kár, a dolgozó felelősségét a vétkesség felelősségére megállapított szabályok szerint kellett elbírálni, de ebben az esetben a vétkesség bizonyítása a dolgozót terhelte. A raktárak és a kereskedelmi egységek dolgozóinak a leltárihiányért fennálló felelősségét külön jogszabály rendezte. Ha a kárt többen együttesen okozták, vétkességük, a megőrzésre átadott dologban bekövetkezett hiány esetén pedig munkabérük arányában feleltek. Amennyiben a kárt többen anyagi haszoncsökkentés céljából szándékosan okozták, egyetemleges marasztalásnak volt helye. Ugyancsak egyetemleges marasztalásnak volt helye, ha többek részére megőrzésre átadott dologban keletkezett a hiány és ennek megtérülése egyébként veszélybe került, vagy aránytalan késedelemmel járt volna.

Nem kellett a dolgozónak megtérítenie a kárnak, illetve a hiánynak azt a részét, amely a vállalat közrehatása következtében állott elő. A dolgozóval szemben kártérítés kiszabására a vállalat volt jogosult. Ennek során a kártérítést a jogszabály szerint kiszabható mértéknél alacsonyabb összegben is megállapíthatta, illetőleg annak kiszabását mellőzhette is, ha az eset összes körülményei kellően indokolták és az a társadalmi tulajdon megőrzésére irányuló nevelés érdekeit nem sértette. A kártérítést indokolt írásbeli határozatban kellett kiszabni, előtte a dolgozót – ha a tényállás kellően nem volt tisztázott – meg kellett hallgatni. A kár összegének meghatározásánál a megrongált dolgok kijavítására fordított kiadást – ideértve az üzemviteli költséget is – és a kijavítás ellenére még fennmaradó esetleges értékcsökkenés mértékét, ha a dolog megsemmisült vagy használhatatlanná vált, a beszerzési értéket a dolog jogtalan eltulajdonítása esetén pedig a fogyasztói árat kellett figyelembe venni. A hiányzó dolog értékét a fogyasztói ár, ha azonban a dolognak fogyasztói ára nem volt, a beszerzési érték alapulvételével kellett megállapítani. A vállalat a dolgozót akkor is kötelezhette kártérítésre, ha munkaviszonya időközben megszűnt. Mérséklésnek általában nem volt helye, ha a károkozásból a dolgozó vagyoni előnyhöz jutott vagy a károkozás egyébként szándékosan történt. A megőrzésre átadott dolgokért fennálló felelősség körében mérséklés alkalmazásának csak rendkívül méltánylást érdemlő esetben volt helye. Ha a dolgozó személyi körülményei indokolták, a kártérítésnek részletekben történő megfizetése is engedélyezhető volt. A kártérítést megállapító határozat ellen benyújtott panasznak halasztó hatálya volt.

Még az 1980-as évek elején is vita tárgyát képezte az, hogy a munkajogi kártérítés, mint olyan a munkajog sajátja, vagy csak a polgári jogból kölcsönvett jogintézmény. Ebben a vitában

Román László akként foglalt állást, hogy a munkajogi kárfelelősség a munkavállalói oldalon köztudottan méltányos, míg a munkáltatói oldalon szigorú felelősségi szabályokkal találkozunk, ezért nem tekinthető kölcsönvett jogintézménynek.²⁹

Összegzés

Ebben a dolgozatban a munkavállalói kárfelelősség történeti alakulását kíséreltem meg áttekinteni az első és a második Munka Törvénykönyve alapján, amelyek 1951-től 1992-ig számos módosítással és kiegészítéssel szolgálták a munkajogi jogviszonyok szabályozottságát. Hetven év telt el azóta, hogy az 1949. évi XX. törvénybe foglalt első magyar kartális alkotmány hatályba lépett, és megalkotta a kommunista diktatúra kiépítését. A munkások és dolgozó parasztok államának nevezett Magyar Népköztársaságban szovjet mintára szükséges volt megalkotni egy munkajogi kódexet, amely az addig sporadikus szabályozást felváltva a magyar munkajog bázisát adta. Az 1951-es törvénykönyvben még csak három szakasz szólt a dolgozók anyagi felelősségéről, és a részletszabályokat a végrehajtási rendelet tartalmazta. A szabályanyag a módosítások és az 1967-es kódex hatályba lépése következtében egyre nőtt és cizelláltabbá vált. Az, hogy mind az első, mind a második kódex az „anyagi felelősség” fogalmát használta, annak tulajdonítható, hogy szemben a korabeli kapitalista kártérítési szabályokkal, csak a tényleges kárért (damnum emergens) való felelősséget ismerte a szocialista munkajog, az elmaradt hasznát (lucrum cessans) általában nem lehetett követelni a dolgozótól. A munkavállalók javát szolgálta a kárfelelősségüket megalapozó tényezők körének szűkítése és a kimentési lehetőségek számának növelése, ami a munkamorál javításán keresztül a gazdaságra is jótékony hatást gyakorolt. Kezdetben, mivel a közszolgálat is a munkajogi kódex hatálya alá tartozott, és a szocialista munkafegyelem megóvása is elsőrendű feladatként jelentkezett, az 1951-es Mt. az anyagi felelősséggel azonos mértékben szabályozta a munkavállalók fegyelmi felelősségét, de ez az 1992-es munkajogi törvényesomagban nagyrészt átkerült a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvénybe, és az új Mt. csak szűk körben tartotta fenn – a megváltozott viszonyoknak megfelelően. Nemcsak a kommunista tervgazdaságokban vetődött fel az, hogy milyen következményei lehetnek a munkavállalók károkozásának, hanem ma is, minthogy a rendszerváltoztatás utáni munkajogunk a kapitalizmusban is fenntartja ezt a jogintézményt, méghozzá igen differenciáltan.

²⁹ ÁDÁM Lóránt – PETHŐ Róbert, *Román László Munkajog című kari részjegyzetének vitája a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán*, Jogtudományi Közlöny, XXXVI. évf., IX. szám, 813.

Abstract

The regulation of employees' liability for damages in the first and the second Labour Code

In 1951 the first Hungarian Labour Code came into effect, after the first Hungarian codified constitution had been declared in 1949. The Code also contained rules on the employees' liability for damages because the norms of the civil law could not be used in labour relations. Afterwards the second Code from 1967 provided more possibilities for employees to be exempted from liability. In the first Code only three sections were about employees' liability for damages, but later it became more detailed. Nevertheless, these codes were composed at the time of communism, many dispositions – the mentioned liability too – are contained by the effective Labour Code in a different form.

Irodalomjegyzék

Könyvek, tanulmányok

ALEXANDROV, N. G. – MOSKALENKO, G. K. (1950): A szovjet munkajog, Athenaeum Könyvkiadó N. V., Budapest, 275.

DR. CSANÁDI György (1972): Munkajog, Tankönyvkiadó, Budapest, 29-30.

EÖRSI Gyula (1962): Elhatárolási problémák az anyagi felelősség körében. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 26-33.

KUN Attila (2004): A magyar munkajog kezdetei és helyzete 1945 és 1949 között, Acta Universitatis Szegediensis Acta Juridica et Politica, Publicationes Doctorandorum Juridicorum, Tomus IV., Fasciculus 11., Szeged, 349-389.

MÁTÉ Tímea (2014): A munkajog történeti kérdései. Szakdolgozat. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 10.

DR. NÁDAS György (2002): Az 1951. évi Munka Törvénykönyve, Az első munkajogi kódex Magyarországon, In: Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensis, Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai 2./2., Bíbor Kiadó, Miskolc, 93-94.

DR. PÁRKÁNYI István – DR. RAPPAY György – DR. WIEBER Imre (1963): Gyakorlati jogi tudnivalók földművesszövetkezeti szervek dolgozói részére, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 108-109.

PRUGBERGER Tamás – NÁDAS György (2014): A MUNKAJOGI SZABÁLYOZÁS ALAKULÁSÁNAK FŐBB CSOMÓPONTJAI A SZOCIÁLIS PIACGAZDASÁG NYUGAT-EURÓPAI ÉS A REÁLSZOCIALISTA GAZDASÁG KELET-EURÓPAI RENDSZERÉBEN, Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica, XXXII. kötet, Miskolc, 454.

WELTNER Andor (1955): A magyar munkajog, Tankönyvkiadó, Budapest, 389-390.

Folyóiratcikkek

ÁDÁM Lóránt – PETHŐ Róbert (1981): Román László Munkajog című kari részjegyzetének vitája a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, Jogtudományi Közlöny, XXXVI. évf., IX. szám, 813.

ÁRVAY Nándor (1954): A dolgozók anyagi felelősségével összefüggő kérdések, Jogtudományi Közlöny, IX. évf., 1-2. szám, 41.

BENKŐ Gyula (1955): A kártérítési jog elvi kérdései, Jogtudományi Közlöny, X. évf., 4. szám, 243.

DR. KRÉMER Miklós (1950): A munkafegyelemről, Jogtudományi Közlöny, V. évf., 1-2. szám, 13-19.

NAGY László (1964): A kártérítés csökkentése a dolgozók anyagi felelőssége esetén, Jogtudományi Közlöny, XIX. évf., 10. szám, 532-533.

NAGY László (1953): A dolgozók anyagi felelőssége, Jogtudományi Közlöny, VIII. évf., 10-11. szám, 492.

ROMÁN László (1955): A vállalatnak okozott kár - és megtérítése, Jogtudományi Közlöny, X. évf., 8. szám, 489-491.

TÓTH Imre (1963): A dolgozó anyagi felelőssége az állandó megőrzésre vagy kizárólagos használatra átvett vagyontárgyakért, Jogtudományi Közlöny, XVIII. évf., 6. szám, 449-450.

WELTNER Andor (1951): Munkajogunk fejlődése az Alkotmány életbelépése után, Jogtudományi Közlöny, VI. évf., 1. szám, 37-42.

Jogszabályok

1949. évi XX. törvény. A Magyar Népköztársaság Alkotmánya, 2. § (1), 59. §

1967. évi II. törvény a Munka Törvénykönyvéről, 57-61. §

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1951. évi 7. számú törvényerejű rendelete. A Munka Törvénykönyve. Preambulum, 121-123. §

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1953. évi 25. számú törvényerejű rendelete a Munka Törvénykönyvéről szóló 1951. évi 7. számú törvényerejű rendelet módosításáról és kiegészítéséről. 58-60. §

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1964. évi 29. számú törvényerejű rendelete a munkaviszonyt érintő egyes kérdések szabályozásáról, 7. §

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 31/1951. (I. 31.) M. T. számú rendelete a Munka Törvénykönyvének végrehajtásáról, 83-84. §

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 53/1953. (XI. 28.) M. T. számú rendelete a Munka Törvénykönyvének végrehajtásáról, 191-195. §

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 33/1964. (XII. 18.) számú rendelete a munkaviszonyt érintő egyes kérdések szabályozásáról szóló 1964. évi 29. számú törvényerejű rendelet végrehajtásáról, 13. §

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 34/1967. (X. 8.) számú rendelete a Munka Törvénykönyvéről szóló 1967. évi II. törvény végrehajtásáról, 95-98. §